

**ПРОБЛЕМИ ДОПУСТИМИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА
ПЛЯЖІ ЧОРНОМОРЬСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ
(НА ПРИКЛАДІ ПЛЯЖІВ СКАДОВСЬКОГО РАЙОНУ)**

Вступ. Існує багато факторів, що мають вплив на навколишнє середовище в процесі розвитку туризму. Однак причини, які призводять до деградації екосистем прибережних курортних районів, загальні для всього узбережжя. Зупинимося на одній із них рекреаційному навантаженні, що не відповідає потенціалу курорту. Це характерно для зон відпочинку, в яких щорічно в літній період санітарні служби змушені закривати пляжі із-за понаднормативного бактеріологічного забруднення, спричиненого збільшенням рекреаційного навантаження на них, а також маючи на увазі відсутність централізованої каналізації в прибережній смузі. Великої шкоди завдає і неорганізований туризм.

Рекреаційне навантаження характеризується інтенсивністю впливу рекреантів (відпочиваючих) на систему інженерно-будівельних споруд, необхідних для організації відпочинку, та на природний комплекс. Це навантаження не повинно перевищувати границі, за якими природне середовище починає безповоротно деградувати, змінювати якісні

характеристики. Природні рекреаційні ресурси обмежені в об'ємі часовими та просторові границями, а при природні рекреаційні комплекси не можуть вмістити нескінченно велику кількість відпочиваючих.

Звідси, допустиме рекреаційне навантаження можна визначати як максимальну чисельність відпочиваючих (з урахуванням місцевого населення та приїжджаючих), які можуть одночасно знаходитися на рекреаційній території без порушення установлених норм використання природних ресурсів (з урахуванням психологічного комфорту відпочиваючих). Розрахунок допустимих навантажень дає уявлення про можливості та цільове використання і освоєння тих чи інших територій.

Матеріали та методи дослідження. При дослідженні використовувалась методика запропонована Донецьким інститутом туристичного бізнесу по розрахункам допустимих навантажень на територіях пляжів різних рекреаційних зон.

Розрахунки приводилися за двома показниками:

площа пляжу (в m^2), що припадає на одного відпочиваючого на пляжах цих зон;

-протяжності берегової лінії (в м), що приводиться на одного відпочиваючого на пляжах всіх вказаних зон.

Для розрахунку антропогенного навантаження на території пляжу в залежності від його загальної площі виведена формула з урахуванням одночасного навантаження пляжу відпочиваючими різних категорій:

$$N_p S = S_p / (M_1 K_1 + M_2 K_2 + M_3 K_3 + M_4 K_4), \quad (1)$$

де $N_p S$ - площа пляжу, що приводиться на одну людину, m^2 ;

S_p - загальна площа пляжу, m^2 ;

M_1 -число відпочиваючих в закладах відпочинку і туризму;

M_2 - число відпочиваючих в дитячих оздоровчих таборах;

M_3 - число відпочиваючих з числа місцевих жителів;

M_4 - число відпочиваючих без путівок;

K_1 - коефіцієнт одночасного навантаження пляжу за категорією закладів

відпочинку і туризму, $K_1=0,7$;

K_2 - коефіцієнт одночасного навантаження пляжу за категорією дитячих оздоровчих таборів, $K_2=0,9$;

K_3 - коефіцієнт одночасного навантаження пляжу від числа місцевих жителів, $K_3=0,2$;

K_4 - коефіцієнт одночасного навантаження пляжу за категорією відпочиваючих без путівок, $K_4=0,5$.

Коефіцієнти K_1, K_2, K_3, K_4 взяті із ДБН-360-92 «Містобудування, планування і забудова міських і сільських поселень».

Для розрахунку антропогенного навантаження на території пляжу в залежності від довжини берегової лінії використана формула:

$$N_p L = L_p / (M_1 K_1 + M_2 K_2 + M_3 K_3 + M_4 K_4), \quad (2)$$

де $N_p L$ - протяжність берегової лінії пляжу, що приводиться на одну особу, м;

показники $M_1, M_2, M_3, M_4, K_1, K_2, K_3, K_4$ аналогічно приведеним в формулі (1).

Результати дослідження та їх аналіз. Розрахунки антропогенного навантаження проводилися для на пляжів міста Скадовськ, смт Лазурне Скадовського району, рекреаційних зон НПП „Джарилгацький”

а) для міста Скадовськ.

S_p - загальна площа пляжу, $S_p=80000 \text{ м}^2$,

M_1 -число відпочиваючих в закладах відпочинку і туризму, $M_1=5100$ осіб,

M_2 - число відпочиваючих в дитячих оздоровчих таборах, $M_2=5170$ осіб,

M_3 - число відпочиваючих з числа місцевих жителів, $M_3=2850$ осіб,

M_4 - число відпочиваючих без путівок, $M_4=3500$ осіб.

Розрахуємо, яка кількість квадратних метрів пляжу, що приводиться на одну особу:

$$N_p S = 80000 / (5100 \cdot 0,7 + 5170 \cdot 0,9 + 2850 \cdot 0,2 + 3500 \cdot 0,5) = 7,59 \text{ м}^2.$$

Розрахунок показав, що кількість квадратних метрів, що приводиться на одну особу- $7,59 \text{ м}^2$ при мінімально допустимих нормах- 5 м^2 .

Проведемо розрахунок кількості метрів берегової лінії, що приводиться на одну особу, який знаходиться на пляжі. Довжина берегової лінії 6 500 м. Звідси $N_p L = 6500 / (5100 \cdot 0,7 + 5170 \cdot 0,9 + 2850 \cdot 0,2 + 3500 \cdot 0,5) = 0,62$ м.

Довжина берегової лінії, що приводиться на одну особу, складає 0,62 м при мінімально допустимому нормативі - 0,2 м.

Таким чином, розрахунок показав, що одночасне навантаження на території пляжу значно менше допустимого нормативу за першим показником - кількість квадратних метрів площі пляжу, що приводиться на одну особу, менше допустимого нормативу в 1,5 рази. За другим показником - кількість метрів берегової лінії, що приводиться на одну особу, менше допустимого нормативу в 3,1 рази.

б) для смт Лазурне.

S_p - загальна площа пляжу, $S_p = 51200$ м²,

M_1 - число відпочиваючих в закладах відпочинку і туризму, $M_1 = 4500$ осіб,

M_2 - число відпочиваючих в дитячих оздоровчих таборах, $M_2 = 5100$ осіб,

M_3 - число відпочиваючих з числа місцевих жителів, $M_3 = 2850$ осіб,

M_4 - число відпочиваючих без путівок, $M_4 = 3100$ осіб.

Розрахуємо, яка кількість квадратних метрів пляжу, що приводиться на одну особу:

$N_p S = 51200 / (4500 \cdot 0,7 + 5100 \cdot 0,9 + 2850 \cdot 0,2 + 3100 \cdot 0,5) = 5,2$ м².

Розрахунок показав, що кількість квадратних метрів, що приводиться на одну особу - 5,2 м² при мінімально допустимих нормах - 5 м².

Проведемо розрахунок кількості метрів берегової лінії, що приводиться на одну особу, який знаходиться на пляжі. Довжина берегової лінії 6 500 м.

Маємо:

$N_p L = 6500 / (4500 \cdot 0,7 + 5100 \cdot 0,9 + 2850 \cdot 0,2 + 3100 \cdot 0,5) = 0,66$ м.

Довжина берегової лінії, що приводиться на одну особу, складає 0,66 м при мінімально допустимому нормативі - 0,2 м.

Таким чином можна зробити висновок, що одночасне навантаження на території пляжу значно менше допустимого нормативу за першим показником -

кількість квадратних метрів площі пляжу, що припадає на одну особу, менше допустимого нормативу в 0,4 рази. За другим показником - кількість метрів берегової лінії, що приводиться на одну особу, менше допустимого нормативу в 3,3 рази.

3) для рекреаційних зон НПП „Джарилгацький” ці показники складають відповідно 9,7 м² і 0,97м, що перевищує максимально допустимі норми

Висновки: на даний час пляжні системи досліджених територій відповідають вимогам щодо максимально допустимих антропогенних навантажень. Але слід мати на увазі, що ситуація з використанням пляжів цих територій постійно змінюється.

По-перше вже майже 10 років території не зазнавали впливу сильних штормів, які призводять до значного зменшення площі пляжів, Враховуючи, що їх повторюваність становить в середньому 11-13 років, слід очікувати можливість виникнення ситуацій пов'язаних з скороченням площі пляжів на всіх досліджених ділянках.

По-друге. Зміни туристичної інфраструктури зазначених територій призводить до більшої їх привабливості, підвищенню кількості відпочиваючих різних категорій і як наслідок більш значному антропогенному тиску.

По-третє, значні ресурси пляжів рекреаційних зон НПП „Джарилгацький” мають обмежене використання із-за обмеженої можливості доставки рекреантів на ці пляжі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К., 2001.
2. Все про Україну: 2-х т. - К., 1998.
3. Географічна енциклопедія України: У 3-х т. - К., 1989-1993.